

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

Sectio Secvnda. De Praeludijs Breuiarij Romani.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9521

Bonac. ibidem §. 3. ad tuenda iura Capituli seu proprii beneficij, ad habendam lectionem Theologalem ex officio præbenda. Item priuilegio Pontificio potest absens lucrari distributiones *punc. 4.*

& consuetudine induci potest, vt absentes lucrentur easdem.

13 Neque vnquam valet remissio, donatio, collusio, de quibus fuscè, *Bonac. punct. 7. toto* & hæc satis.

SECTIO SECVNDA.

De præludij Breuiarij Romani.

VT nihil omittatur eorum, quæ in Breuiario continentur, diuidam illud in partes, seu sectiones nouem nimirum. Præludia, Rubricas Generales, Horarum proprias leges, Partes Horarum singulas, Proprium de Tempore, Proprium Sanctorum, Commune Sanctorum, Appendices ad calcem Breuiarij, & Ceremonias Horarum Canoniarum. Præludia igitur continent titulum, Bullas Pij Quinti, Clementis Octauæ, & Urbani VIII. Compium Ecclesiasticum, & Calendarium.

SECTIONIS SECVNDÆ CAPITA QVINQVE.

- 1 De titulo Breuiarij Romani.
 - 2 De Bulla Pij V. & de vsu Breuiarij Romani.
 - 3 De Bullis Clem. VIII. & Urb. VIII.
 - 4 De compo Ecclesiastico.
 - 5 De Calendario.
- De titulo Breuiarij Romani.
Cap. I.

1 **B**reuiarium vox est satis antiqua in re nostra quem legi apud Metrologum *cap. 28. de Ecclesiasticis obseruat.* qui vixit circa An. 1080. apud antiquiores nondum legi. Radolphus Tungrensis vtitur hac voce *propof. 22.* & habetur in *Concil. Colonensi, Mozuntino, Treuerensi, & Generali Tridentino*, Orarium vocauerunt quidam id est, precationum librum, *Cornel. Scult. tom. 1. cap. 43.*

2 Significat autem Compendium, sive Summarium, & concisum opus ex *Mimo lib. 18. cap. 26.* & *Sueton. in Augusto cap. 21.* Item indicem, vt in *2. Concil. tomo*, titulus cuiusdam operis extat: Breuiarium cause Nestorianorum, &c. quæ optimè conueniunt Breuiario Ecclesia-

stico, quod, vt ait Lessius *de iustitia, & in re de deot. & orat. dub. 8.* admirabile est mysteriorum sacra scripturae compendium. Continet enim Psalmos, in quibus per modum laudis omnia mysteria clauduntur; tum selectissima quæque veteris, & noui testamenti; tum Patrum monumenta nobiliora; tum præcipua Sanctorum; breues denique orationes, seu collectas à Summis Pontificibus vt plurimum compositas, & indicat quotidie, quæ præces adibendæ. *Romanum* dicitur, quia preces continet iuxta ritus Sanctæ Rom. Ecclesiæ.

3 Vfus tamen Breuiarij quocunque nomine vocaretur, non fuit ante Lectorium Sancti Hieronymi, inquit Cornelius loco citato, & ex dicendis magis patebit. Haymo General. Minister Ordinis Minorum S. Francisci, sub Gregor. IX. Anno 1241. vt ex eiusdem Bulla patet Breuiarium Romanum cum Missali reformauit; & est illud ferè idè quod nunc vtimur, ex *Radulpho propof. 17. lege Vuandungum in Annal. Min. An. 1244.* qui tamen Radul. quam maximè dolet, fuisse receptum à Nicolao III. ad
vsum

usum commune, propter multitudinē Festorum in eodem Breuiario cum diminutione serialis officij.

4 Restitutum dicitur decreto Concil. Trid. *sess. 25. in fine*, vt intelligas non esse nouum; editum autem à Pio V. & recognitum à Clemente VII. & Urbano VIII. ea prorsus ratione, qua in Bullis eorundem, de quibus nunc dicemus.

De Bulla Pij Quinti, & de usu
Breuiarij Romani.
Cap. II.

Data fuit Bulla Pij V. *septimo Idus Iulij* 1568. Anno tertio in qua Pontifex multa facit.

1 Primò significat causam edendi huius Breuiarij, nempe ad tollendam orandi varietatem.

2 Enarrat ea, quæ in hac re præstitere Paulus, & Pius nomine Quarti, & quam ipse adhiberi operam curauit ex Decreto Concil. Trid.

3 Tollit, & abolet omninò Breuiarium à Cardinale S. Crucis compositum, quod erat breuissimum. Item alia Breuiaria Romana, & alia quæ ex institutione, vel consuetudine legitima non superant ducentos annos.

4 Permittit tamen vt antiquiora non Romana ducētis annis possint mutari in hoc Breuiarium, ijs omissis si Episcopus, & vniuersum Capitulum consentiant.

5 Reuocat omnes permissiones, consuetudines, statuta, priuilegia, licentias, & indulta precandi, & Psallendi more, & ritu prædictorum Breuiariorum suppressorum.

6 Præcipit obseruari hoc Breuiarium in toto Orbe cum exceptione 200. annorum de qua supra.

7 Struit nihil in eo mutandum, addendum, detrahendum.

8 Obligat quosque, qui tenentur Horas Canonicas recitare, vt hoc vtantur Breuiario, alias non satisfaciant muneri suo.

9 Iubet omnibus Prælati vt hoc introducant tam in Choro, quàm extra Chorū.

10 Tollit obligationem, quæ erat sub mortali recitandi extra chorum Officiū paruum Beatæ Virginis, Defunctorum, Psalmos penitentiales, & Graduales iuxta Rubricas Breuiarij.

11 Hortatur, vt recitentur eadem propositis indulgentijs dierum centum recitantibus Officiū paruum Beatæ Virginis, & Defunctorum, quinquaginta recitatibus Psalmos Pœnitentiales, & Graduales, quando Rubricæ ea præscribant.

12 Non tamen tollit laudabilem consuetudinem, vbi est recitandi officium paruum B. V. in Choro immo eandem confirmat; & tandem tempus decernit obligationes ad usum Breuiarij post eiusdem publicationem. Hæc Pius V.

13 Ex quibus collige primò vbi aliquando, omisso proprio licito Breuiario, receptum est illud Pij Quinti, non potest amplius omissum repeti. *Suar. tomo 2. de relig. lib. 3. cap. 11. num. 5.*

14 Habenti priuilegium vtendi antiquiore Breuiario 200. annos superante, non est licitum, priuatim vti Romano, relicto suæ Religionis vel Ecclesiæ proprio. *Bonac. disp. 1. quest. 3. punc. 1. num. 3.* & putat probabilis; vnde oppositum, quoque sustineri potest & præsertim, si raro fiat. *num. 5.* & nisi præceptum alieni Breuiarij extet, vt Mediolani pro Breuiario Ambrosiano num. 6.

15 Qui Romæ degit potest vti Breuiario Romano. *idem ibidem num. 7.* Monachus tamen non potest vti Romano, quippe qui promisit obseruantiam suæ regulæ, *ibidem ad Tertiam ex Sylu. V. Toræ. quest. 1. dicto.*

16 Qui aliò concedit animo constituendi sibi domicilium, vel ibi manendi maiore anni parte, tenetur vti Breuiario loci vbi moratur; secus minimè *Bonac. num. 8.*

17 Qui duo habet beneficia in locis, vbi diuersa Breuiaria sunt in usu, debet in Choro vti Breuiario loci, vbi residet; extra Chorum vero eo vti Breuiario loci, vbi dignius, non pinguius habet beneficium. quod si equalia sint dignitate, vt ad libitum vtroq; Breuiario. *Sylu. loc. cit.*

18 Qui

18 Qui in vna Ecclesia habet beneficium, & altera Diœcesi habet domicilium, vbi Breuiarium est diuersum, tenetur adhibere Breuiarium domicilij *Suar. num. 6. loco cit.* contra quem alij putant præualere Breuiarium beneficij cum ex eo surgat obligatio officij *S. Th. quodlib. 6. art. 8.*

19 Non potest Episcopus cum aliquo dispensare, vt relicto proprio Breuiario reciter officium iuxta formam alterius Breuiarij. *Bonac. num. 19.*

20 Potest Episcopus curare, vt Breuiarium Romanum recipiatur, vt in Bulla dictum est, & vniuersum Capitulum consentire debet, idest, in vnum locum coactum, & congregatum; non tamen omnium, & singulorum consensus est necessarius. *Suar. cap. 11. num. 4. ad fin.*

21 Nihil addi posse iussit Pius Breuiario, hoc est tanquam partem officij notabilis; si quid modicum addatur ex deuotione, non peccatur contra Bullam *Bonac. num. 21.*

22 Edita verò hac Bulla Pij Quinti cessauit omnis antiqua facultas Episcoporum circa festorum officia, quam habent ex sacris canonibus Archiepiscopi, & Episcopi, quos refert *Quaranta in sum. mar. Bullarij Verbo, Archiepiscopus nu. 23.* vbi idem docet, attendendam esse nunc Pij V. Bullam in qua prohibetur omnis additio, seu mutatio Breuiarij Romani reformati, & postea recogniti à Clemente Octauo.

23 Cessauerunt etiam consuetudines quæcumque, & priuilegia Sedis Apostolicæ contra nouum Breuiarium, quod innuimus *supra num. 3. & 5.* Vnde non potuerunt retineri officia recitata ante Pium V. sine licentia Sedis Apostolicæ quia retinere officia abrogata est idem ac addere Breuiario Pij V. seu mutare officium in Breuiario quotidie præscriptum.

24 Et hic est sensus eorum verborum Decreti 8. Aprilis 1628. renouati, locupletati, & nunc impressi in Breuiario: nimirum: *Non potuisse, neque posse locorum Ordinarios addere Calendaris etiam*

proprijs, sanctorum officia, nisi ea dumtaxat, quæ Breuiarij Romani Rubricis, vel sacre Rituum Congregationis, seu Sedis Apostolicæ licentia conceduntur: hoc est, non potuerunt addere post publicatam Bullam Pij V. quod poterant ante illam.

25 Neque potuerunt iidem Ordinarij neque possunt (quod habetur in eodem Decreto) eadem de causa mutare ritum in altiore, puta de simplici in semiduplicem, vel duplicem, propria auctoritate, licet causa videretur iusta. non enim sufficit causa legitima; sed est necessaria quoque Sedis Apostolicæ auctoritas vel Sacre Congregationis Rituum licentia.

26 Et hinc sequitur, quod sine prædicta facultate non potest fieri officium, eo, quia deuotio populi adest, seu votum.

Neque, quia Clerus consensit in Diœcesana Synodo.

Neque, quia voluntas testatorum legato proprio iussit officium de sancto, quod non est in Calendario.

Neque, quia titulus est Capellæ, seu Altaris.

Neque, quia ille Sanctus Archiepiscopus loci, vel Titularis Ecclesiæ Matricis, respectu officij totius Cleri.

Neque, quia ille est ortus ibi, aut martyrium ibi est passus; vel ibidem obierit Confessor.

Neque quia translatio est Reliquiarum.

Neque quia vniti sūt redditus alicuius Ecclesiæ, vel vnita ipsa Ecclesia alteri.

Nec eo, quia titulus, est præbendæ Canonialis, aut Dignitatis.

Neque quia in aliquo loco celebrata est aliquando à Papa alicuius Sancti canonizatio.

Nec eo, quia conformare se debent Ecclesiæ minores matri, seu Cathedrali.

Neque quia festum populi est de præcepto, vel consuetudine, quod potest esse sine officio, vt Romæ Festum S. Rocchi.

Neque, quia habetur in ciuitate, seu loco, Abbatialis; vel Regularis, vel Parochialis Ecclesia.

Ne-

Neque quia pensionem quis habebat super aliquam Ecclesiam.

Neque quoad Regulares, quia viuunt sub Regula Sancti, à quo tamen non pendunt in propria origine.

Neque eo, quia communicationem habet vnus Ordo Priuilegiorum alterius Ordinis, quæ communicatio non extendi debet ad officia, seu Festa Sanctorum; non ad omnia quod non fit, nec ad aliqua cum non sit minor ratio de vno Festo, seu officio, quàm de alio celebrando. Et ratio prædictorum est, qui in Rubricis Pij V. nulla fuit, neque est circa lex de his officijs; & licet iusta in aliquibus sit causa, petenda tamen est licentia omittendi officium tali die in Breuiario præscriptum, vt aliud de prædictis recitetur.

27 Dices: in Rubricis habentur sæpius hæc verba, vt *tit. 1. num. 1. tit. 2. num. 1. & alibi*: Festa sanctorum illorum, quæ consueuerunt celebrari: ergo concedit Pius V. retineri adhuc consuetudines. Respondeo, quod sic se habet textus, *celebrari consueuerunt solemniter*: vel, *solemnius*: tum quia alioquin Pius V. sibi esset contrarius, si in Rubricis concederet consuetudines, quas abrogauit in Bulla. non enim abrogauit consuetudines solennes quas concedit in Rubricis. tum quia verè concessit retineri Festa sanctorum in locis proprijs; non autem quæcunque Festa, sed solènter celebrata.

28 Dices adhuc: in *isdem Rubricis tit. 7. num. 4.* habentur præcisè sine aduerbio hæc verba: *consueuit celebrari. & tit. 5. num. 1. consuetum celebrari*: ergo sufficit consuetudo simpliciter, non sollemnis, sed facillè respondeo, posteriores textus pendere à prioribus in eodem sensu accipiendi sunt vt priores, qui addunt aduerbium: *solemniter*; ne pugnent inuicem ipsamet Rubricæ priores, & posteriores.

29 Quid est, ais, *solemniter*? Respectu cleri sæcularis, significat festiuitatem, aut populi aut cleri cum pompa exteriori, puta processione, apparatu, concursu, & huiusmodi. & ita declarauit sacra Rituum Congregatio die 28. Augusti 1628.

respectu verò Regularium, & Congregationum significat singularem quædam cultum communem alijs Festis de Calendario: quæ ratio cum non in omnibus Festis in Hispania celebratis adesset, recurrerunt eæ Ecclesiæ ad Gregorium XIII. anno 1573. & obtinuerunt; posse retinere Festa ciuium, Reliquiarium insignium, & alia eiusmodi; quod, & tandem præstitere ferè omnes Ecclesiæ Italiae post Decretum præfatum 8. Aprilis 1628. editum quibus Sacra Rituum Congreg. multa concessit rationabilia, & est parata alijs concedere similia.

30 Postremò restat dubium: An per Bullam Pij V. derogetur Bullis Canonizationum Sanctorum; in quibus videntur Pontifices dare facultatem recitandi officium de canonizato in die mortis eius solemniter ad formam in Rubricis Breu. Romani præscriptam?

Verum patet omnibus, quod de omnibus canonizatis non fit officium ab omnibus deinde ex Rubricis Breuiarij non apparet de vnoquoque canonizato, an simplex, semidupl. duplex officium fieri debet, & est necessarium nouum decretum de ritu quo fieri debet officium, quod expressè decreuit Sacra Rituum Congregatio die 9. Decembris 1628. de hoc ipso casu interrogata. Vel dicerem, loqui Pontifices copulatiuè, (&) vnà cum ædificio Ecclesiarum, de quo in Bulla, fieri posse officium solenne tamquam de Titulari Ecclesiæ, quod habetur in Rubricis Breuiarij, hoc est primæ classis cum Octaua.

De Bullis Clementis Octauæ, & Urbani Octauæ.
Cap. III.

E dita fuit à Clemente VIII. Bulla die decima May 1602. Anno Vnderimo, & in ea habentur pauca.

1 Accusat Typographorum incuriam, & aliorum audaciam, qui Breuiarium à Pio V. editum deprauarunt.

2 Significat, se ideo commississe peritis viris eiusdem Breuiarij recognitionem.

3 Pro-

3 Prohibet, ne in Vrbe imprimatur, nisi in Vaticano; extra Urbem iuxta exemplar Vaticanum; & de licentia Inquisitorum, vel Ordinariorum impositis pœnis spiritualibus, & pecuniarijs; aliterque in posterum impressa Breuiaria interdicit, ac prohibet.

4 Inquisitores, & Ordinarios pœnis inflictis instruit; qua ratione approbare debeant impressa.

5 Tolerat in gratiam pauperum clericorum impressa Breuiaria ante eiusdem recognitionem, quoad usum, & vt vendi queant, indulget.

6 Publicationem Bullæ mandat cum solitis derogationibus, & clausulis.

7 Urbanus VIII. Pontifex Max. adhibitis alijs peritissimis viris (& me minimo inter eos, qui & adfui Clementinæ recognitioni) eadem se prosequutum esse asserit, quæ prædecessores inchoauerant: significat deinde ea, quæ acta sunt in Breuiario nuperrimè recognito: Prohibet, instruit, tolerat, vt supra num. 3. 4. edita Bulla initio Breuiarij posita.

8 Certè ad hanc vsque diem Breuiarium non est editum tot numeris absolutum.

De Computo Ecclesiastico.

Cap. IV.

Agitur initio Breuiarij de Anno, & eius partibus, de Quatuor temporibus, de Nuptiarum tempore, de Cyclo decemnouennali, de Epactis, de Nouilunijs, de Indictione, de Festis mobilibus, additis Tabellis, perpetua, & temporaria, antiqua, & noua reformatis, quantum satis esse videtur pro captu communiorum ingeniorum. plura qui desiderat, legat *Guliel. Durandum in suo rationa. diu. offic. lib. 8. toto.*

2 Ea sunt præcipuè notatu digna, quæ ad annum Bissextilem formandum spectant. nam singulis quaternis annis constituitur dies in Mense Februario, qui dicitur compositus ex 24. horis, nempe (sex cuiuslibet annorum quatuor. excipe quod pauci norunt) primum, secundum,

& tertium centesimum annum, qui occurrunt intra spatium quadringentorum annorum, vt expressè habetur in *Bulla Gregorij XIII. de Reformatione Calendarij edita anno 1582.* quare, sicut annus proximè præteritus 1600. fuit Bissextilis, ita erit etiam Bissextilis annus 2000. qui verò sunt medij 1700. 1800. 1900. non erunt Bissextiles, ne redeat annorum confusio.

3 De Quatuor temporibus agemus in proprio de Tempore.

4 Pascha celebrari debet in die Dominico qui proximè succedit decimequartæ Lunæ primi mensis, idest Martij, ita tamen, vt, si decimaquarta Luna cadit in Dominicum diem, Pascha nostrum celebretur in sequenti Dominico die, ne conueniamus cum Hebræis.

5 Constituto Paschatis die facile decernuntur Festa mobilia, ita dicta, quia mouentur ad motum Paschatis, & sunt, Septuagesima, Sexagesima, Quinquagesima, Quadragesima, quæ precedunt Paschatis Festum; Ascensio, Pentecostes, Festum Trinitatis, & Corporis Christi quæ sequuntur; de quibus egimus tomo primo, & infra agemus in Proprio de tempore.

6 Aduentus autem non habet primum diem certum, sed eum diem Dominicum; qui propinquior est Festo S. Andree, & loco citato explicauimus.

De Calendario. Cap. V.

Calendarium à Calendis dictum est, Calende verò primus dies Mensis est à καλῆς, idest, voco; tunc enim Pontifex calato, hoc est, vocato populo, quot dies à Calendis ad Nonas superessent, pronuntiabat, *Plut.* Candelaria quoque dicebantur Tabulæ, ab obseruatione singulorum mensium, vt Diaria à singulorum dierum ratione. & nos in singulis mensibus obseruamus Festa Christi Domini nostri, & Sanctorum. *Durand. lib. 8. cap. 4.* explicat Calendas, quasi colendas; quia tunc erat semper lunoni festus dies primus, ergo Calendarium, & Colenda-

lendarium erunt ferè idem, à cultu Festorum dierum. Matriculam Sanctorum vocat *Radulph. propos. 17.*

2 De Festis in Calendario descriptis, quando, & quo ritu fuerint descripta, in Proprio de tempore, & in Proprio Sanctorum singillatim enarrabimus.

3 Ex prædictis autem Computo, & Calendario composuimus ordinem Officij diuini perpetuum, & quàm breuissimum, quem in calce huius operis, dante Deo, dabimus pleniorè, & emendatiorem.

SECTIO TERTIA.

De Rubricis.

AGGREDIMUR nunc eam prouinciam, quæ propriè nostra est, explicandi nimirum sacras Leges, & Rubricas Breuiarij: de quibus prius in genere, deinde in specie, ordine seruato eiusdem Breuiarij, erit agendum.

SECTIONIS TERTIÆ CAP. XII.

1 De Rubricis generalibus Horarum Canonicarum.	7 De Vigilia.
2 De Duplici Officio.	8 De Octaua.
3 De Semiduplici.	9 De Concurrentia Officij.
4 De Simplici.	10 De Occurrentia Officij, seu de Translatione Festorum.
5 De Dominica.	11 De Commemorationibus.
6 De Feria.	12 De Patrono loci, & Titulo Eccles.

1 **D**E voce, *Rubrica*, alibi diximus, initio *Comment. in Rubric. Missalis*, tomo superiore pag. 1.

2 Usurpata fuit eadem vox prius in Breuiario, quàm in *Missali*, & reperitur in *editione Veneta Breuiarij ante annum 1550.* sed Pius V. inscripsit omnes leges Breuiarij titulo *Rubricarum Generalium*, quod ante non fuerat factum.

3 Paucissimi tamen erant earum Tituli, nempè vndecim tantùm, in prima editione iussu Pij V. hausti è Directorio diuini Officij, composito à Ludouico Ciconiolano Regularis Observantiæ sub Paulo III. qui & Directorium approbavit.

4 Rubricarum additio, detractio, mutatio prohibentur in Bulla Pij V. in his enim est formula data precandi in Breuiario, quare, si notabiliter Officio diu-

no iniuriam facis in Observantia Rubricarum substantiali Officij, grauiter peccas; non ita in accidentarijs accidit Rubricis, puta si sedens recites, quæ flexis genibus iubentur dici, in oratione priuata. secus esse posset in publica, si absque causa fiat, aut cum aliorum offensione. *Suar. tomo 2. de relig. lib. 4. cap. 27. num. 2. & alij apud Bonac. disp. 1. quest. 3. punc. 6. num. 1. & 2.*

5 Diuido nunc Rubricas in tres partes, quas prosequar in proximis, & distinctis Sectionibus. aliæ spectant ad totum integrum Officium; quod est vel Duplex, vel Semiduplex, vel Simplex, vel Dominicale, vel Feriale, vel de Vig. vel de Octaua, vel de Officio S. Mariæ in Sabb. vel pro Officio Commemor. habet, vel concurret cum alio, vel Occurrit, ita vt alterius accidat Translatio: de quibus